

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ ВОЛОНТЕРІВ ДО РОБОТИ ЗІ СПОРТСМЕНАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

TECHNOLOGY OF TRAINING VOLUNTEERS TO WORK WITH ATHLETES WITH DISABILITIES

Степанюк О. В.¹, Когут І. О.²

^{1,2} *Національний університет фізичного виховання і спорту України,
м. Київ, Україна*

¹ *ORCID: 0000-0002-8657-5221*

² *ORCID: 0000-0002-3042-2189*

Stepaniuk O. V.¹, Kohut I. O.²

^{1,2} *National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Kyiv, Ukraine*

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2025.19.4.20>

Анотації

Мета. Дослідження спрямоване на розроблення та наукове обґрунтування технології підготовки волонтерів до роботи зі спортсменами з інвалідністю, що відповідає зростаючому попиту на кваліфіковану підтримку в адаптивному спорті та відображає сучасні міжнародні тенденції у сфері волонтерського менеджменту й інклюзивної освіти.

Матеріали та методи. Застосовано змішаний підхід, який поєднував теоретичний аналіз, синтез і узагальнення із соціологічним опитуванням і методами математичної статистики. Емпіричну базу становили 82 респонденти – 34 учасники курсу «Пізнай світ волонтерства в русі Спеціальних Олімпіад» і 48 здобувачів освіти третього курсу Національного університету фізичного виховання і спорту України. Кількісні та якісні дані проаналізовано для визначення соціально-гуманістичного ефекту й основних організаційних і методичних умов підготовки волонтерів.

Результати. Під час дослідження розроблено комплексну триетапну технологію (підготовчий, реалізаційний та оціночний етапи) підготовки волонтерів для роботи в адаптивному спорті. Модель інтегрує сучасні мотиваційні, організаційні та педагогічні компоненти волонтерства, узгоджуючи їх із принципами інклюзії та соціальної відповідальності. Кореляційний аналіз виявив тісний взаємозв'язок між визначеними умовами – співпрацею з організаціями, що залучають волонтерів, наявністю кваліфікованих фахівців, механізмами оцінювання та структурованим методичним забезпеченням, що підтверджує їх системний вплив на ефективність підготовки. Апробація запропонованої технології в освітньому процесі довела її результативність у підвищенні професійної компетентності, емпатії, комунікативних навичок і стійкої мотивації до волонтерської діяльності. Соціально-гуманістичний ефект проявився у зростанні обізнаності щодо цінностей інклюзії та посиленні прагнення підтримувати осіб з інвалідністю засобами спорту. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення освітніх програм, підвищення кваліфікації фахівців і розроблення політик, спрямованих на розвиток інклюзивного волонтерства у сфері освіти та спорту.

Висновки. Розроблена технологія є ефективною моделлю розвитку волонтерських програм в адаптивному спорті. Вона сприяє підвищенню якості підготовки фахівців, активізації міжінституційної співпраці та поширенню інноваційних форм волонтерської діяльності. Запропонована модель може бути використана закладами вищої освіти, спортивними федераціями та громадськими організаціями для зміцнення інклюзивних спортивних систем і формування гуманістичних цінностей у суспільстві.

Ключові слова: волонтерство, адаптивний спорт, технологія підготовки, організаційні умови, методичне забезпечення, інклюзивна освіта, соціально-гуманістичний розвиток.

Purpose. This study aims to develop and substantiate a technology for training volunteers to work with athletes with disabilities, addressing the growing demand for qualified support in adaptive sports and reflecting current international trends in volunteer management and inclusive education.

Material and methods. A mixed-methods approach was applied, combining theoretical analysis, synthesis, and generalisation with a sociological survey and mathematical statistics. The empirical base included 82 respondents — 34 participants of the course “*Explore the World of Volunteering in the Special Olympics Movement*” and 48 third-year students of the National University of Physical Education and Sport of Ukraine. Quantitative and qualitative data were analysed to identify socio-humanistic effects and determine key organisational and methodological conditions for volunteer training.

Results. The study developed a comprehensive three-stage technology (preparatory, implementation, and evaluation phases) for training volunteers in adaptive sports. The model integrates contemporary motivational, organisational, and pedagogical components of volunteering and aligns them with the principles of inclusion and social responsibility. Correlation analysis revealed strong interrelations among the identified conditions — cooperation with sport organisations, presence of qualified specialists, evaluation mechanisms, and structured methodological support — confirming their systemic influence on the efficiency of training outcomes. The implementation of the proposed technology in educational practice demonstrated its effectiveness in enhancing professional competence, empathy, communication skills, and sustained motivation for volunteer engagement. The socio-humanistic impact was manifested in increased awareness of inclusion values and a stronger commitment to supporting people with disabilities through sport. The results can inform curriculum design, staff development initiatives, and policy frameworks promoting inclusive volunteering across educational and sports institutions.

Conclusions. The developed technology constitutes an effective framework for advancing volunteer programmes in adaptive sports. It contributes to the improvement of training quality, institutional collaboration, and the dissemination of innovative forms of volunteer activity. The model provides practical guidance for universities, sports federations, and non-governmental organisations seeking to strengthen inclusive sport systems and foster humanistic values within local communities.

Key words: volunteering, adaptive sport, training technology, organisational conditions, methodological support, inclusive education, socio-humanistic development.

Вступ. На сучасному етапі розвитку суспільства набуває особливої актуальності роль і значення волонтерів для адаптивного спорту. Зростання уваги до питань інклюзії, соціальної інтеграції та підтримки осіб з інвалідністю обумовлює потребу у створенні дієвих механізмів залучення волонтерів до адаптивного спорту. Волонтери стають важливим чинником не лише в забезпеченні організаційної та практичної допомоги спортсменам з інвалідністю, а й у формуванні гуманістично орієнтованих соціальних відносин [1; 7; 13; 24].

Разом із тим практика засвідчує недостатню розробленість комплексних підходів до підготовки волонтерів, що працюють із цією категорією спортсменів. Існуючі програми підготовки здебільшого орієнтовані на загальні аспекти волонтерства та не враховують специфіку адаптивного спорту, потреби спортсменів з інвалідністю, а також соціально-психологічні та організаційні чинники діяльності волонтерів. Це створює певний розрив між зростаючими потребами спор-

тивної практики та наявними можливостями забезпечення кваліфікованої волонтерської допомоги [4; 8; 13; 19].

У науковій літературі питання волонтерської діяльності в адаптивному спорті розглядається фрагментарно, без цілісного підходу до методики його організації. Це актуалізує розроблення й обґрунтування технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю, яка враховуватиме сучасні тенденції розвитку спортивного волонтерства, специфіку адаптивного спорту та соціально-гуманістичний контекст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукова робота виконана на кафедрі професійного, неолімпійського та адаптивного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України відповідно до Плану науководослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 1.4 «Теоретико-методологічні засади розвитку професійного, неолімпійського та адаптивного спорту

в Україні в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту» (номер державної реєстрації 0121U108294) та темою «Науково-методичне забезпечення як інструмент імплементації інклюзивної фізкультурно-спортивної діяльності ветеранів війни і членів їх сімей» (номер державної реєстрації 0125U002028).

Мета дослідження – розробка й обґрунтування технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю з урахуванням сучасних тенденцій розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті.

Матеріали та методи. У межах дослідження було використано комплекс загальнонаукових методів, зокрема аналіз, синтез, узагальнення, порівняння та зіставлення. Для отримання емпіричних даних застосовано соціологічне опитування, результати якого опрацьовано за допомогою методів математичної статистики.

З метою виявлення соціально-гуманістичного ефекту від реалізації авторської програми підготовки волонтерів «Пізнай світ волонтерства в адаптивному спорті» проведено анкетування 34 учасників курсу «Пізнай світ волонтерства в русі Спеціальних Олімпіад». Серед них 76,5 % мали попередній досвід роботи з особами з інвалідністю. До вибірки увійшли науково-педагогічні працівники, викладачі, студенти різних типів закладів освіти, тренери, реабілітологи, представники спортивних державних і громадських організацій, а також інші зацікавлені фахівці.

Додатково проведено опитування 48 здобувачів освіти третього курсу Національного університету фізичного виховання і спорту України з метою оцінки соціально-гуманістичних результатів упровадження вибіркової навчальної дисципліни з підготовки волонтерів для адаптивного спорту.

Статистичну обробку результатів здійснювали із застосуванням таких методів математичної статистики: розрахунок середнього арифметичного значення ($\bar{X}$), стандартного відхилення (S), моди (M_o), медіани (M_e), мінімального ($\min$) і максимального ($\max$)

значень, а також похибки репрезентативності (m). Для оцінки статистичної значущості відмінностей між розподілами частот у незалежних вибірках використовували критерій χ^2 (хі-квадрат).

Залежність між показниками програми визначалася за допомогою кореляційного аналізу, що дав змогу встановити ступінь взаємозв'язку між досліджуваними змінними у вигляді коефіцієнта кореляції.

Рівень статистичної достовірності результатів визначався за довірчої імовірності $P = 0,95$ (рівень значущості $p = 0,05$). Обробку отриманих даних виконано з використанням програмного забезпечення Statistica 10.0 (StatSoft) та Microsoft Excel 2017.

Результати дослідження. На попередніх етапах наукової роботи з'ясовано, що одним із ключових чинників розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті є створення сприятливих умов для збільшення кількості фахівців, здатних ефективно працювати зі спортсменами з інвалідністю, підвищення рівня їхньої професійної підготовки та формування гуманістично орієнтованих суспільних цінностей [9].

З огляду на сучасні суспільні тенденції, а також результати комплексного аналізу науково-методичної літератури, даних мережі Інтернет, нормативно-правових документів національного та міжнародного рівнів і власних емпіричних досліджень наступним логічним етапом стало створення та наукове обґрунтування технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю (рис. 1).

Запропонована технологія спрямована на активізацію волонтерського руху, популяризацію адаптивного спорту та розширення кола кваліфікованих фахівців, які прагнуть долучатися до спортивної діяльності осіб з інвалідністю. Її впровадження сприятиме формуванню суспільства, заснованого на принципах гуманізму, соціальної відповідальності та інклюзивності.

Розроблена технологія базується на врахуванні сучасних тенденцій розвитку спортивного волонтерства, що відіграють визна-

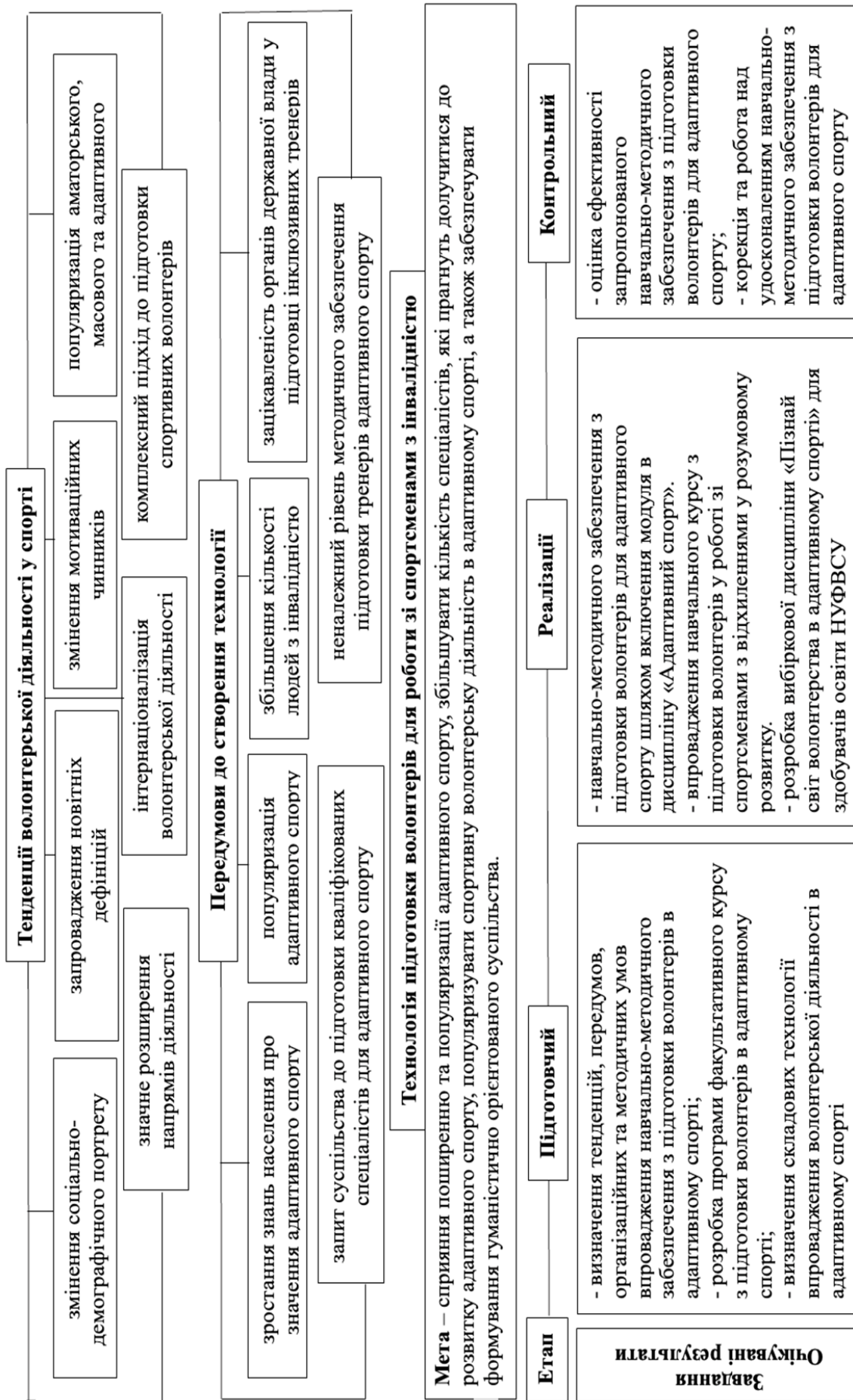

Рис. 1. Технологія підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю

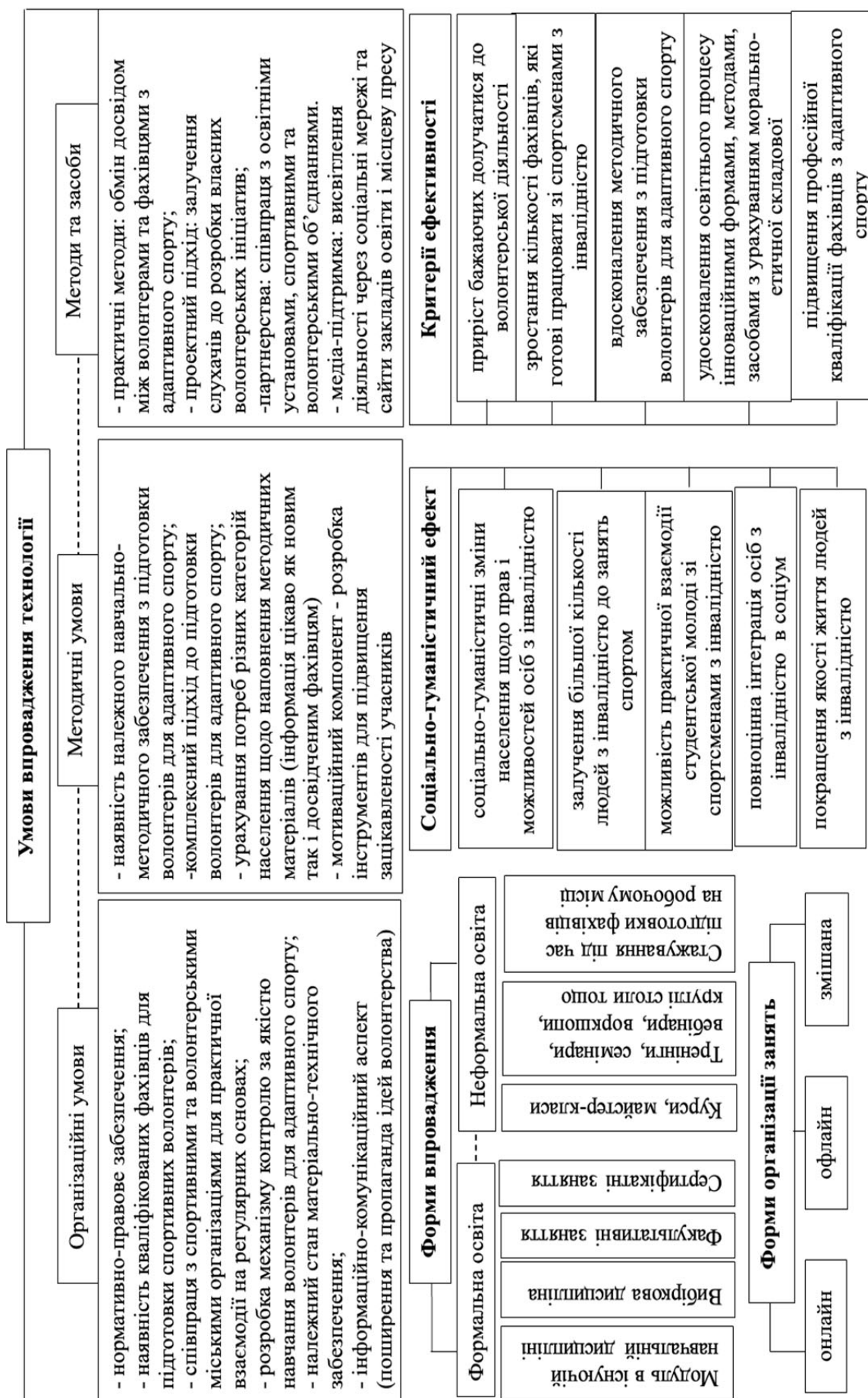

Рис. 1. Технологія підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю (продовження)

чальну роль у забезпеченні ефективності цієї сфери. Зокрема, спостерігається трансформація мотиваційних чинників участі у волонтерській діяльності: нинішні волонтери все частіше сприймають свою участь не лише як допомогу іншим, а і як можливість для самореалізації, професійного зростання та набуття нових життєвих і комунікативних навичок. Урахування цих аспектів є важливим для підвищення зацікавленості різних груп населення та залучення їх до волонтерського руху відповідно до індивідуальних мотивацій і потреб.

Подальше розширення напрямів волонтерської діяльності у спорті, підвищення суспільної значущості та іміджу спортивних змагань і заходів зумовлюють нові вимоги до підготовки волонтерів. Вони мають оволодівати не лише базовими знаннями про адаптивний спорт, а й специфічними компетентностями, уміннями та практичними навичками, необхідними для якісної взаємодії зі спортсменами з інвалідністю. Це, зі свого боку, підкреслює актуальність розроблення комплексної системи навчання волонтерів, орієнтованої на потреби сучасного адаптивного спорту.

Сучасний розвиток волонтерського руху характеризується появою нових форм його організації, серед яких корпоративне, епізодичне, електронне, сімейне волонтерство та волонтерський туризм. Упровадження таких форматів сприяє розширенню можливостей участі різних соціальних груп у волонтерській діяльності, підвищенню її престижу та поширенню в суспільстві ідей соціальної відповідальності. Завдяки цим новітнім формам волонтерство набуває більш гнучкого, інклюзивного та міжсекторального характеру, що забезпечує ширше охоплення цільових аудиторій.

Урахування зазначених тенденцій у сфері спортивного волонтерства дає змогу не лише популяризувати цю діяльність в Україні, а й інтегрувати ефективні технологічні рішення у практику закладів освіти та спортивних організацій. Це створює передумови для впровадження дієвих механізмів розвитку волонтерства, спрямованих на системну підготовку фахівців, здатних працювати з різ-

ними категоріями спортсменів, зокрема з особами з інвалідністю.

Під час дослідження було визначено та враховано соціально-гуманістичні передумови розроблення технології підготовки волонтерів до роботи зі спортсменами з інвалідністю. Після апробації створеного навчально-методичного комплексу з підготовки волонтерів для адаптивного спорту проведено соціологічне опитування, у якому взяли участь 82 респонденти. Метою опитування стало визначення соціально-гуманістичного значення розробленої технології, а також ранжування її ключових елементів за ступенем важливості. Отримані дані дали змогу оцінити ефективність створеної моделі, її відповідність реальним потребам адаптивного спорту та потенціал щодо формування гуманістичних цінностей у суспільстві.

Дослідження здійснювалося в межах діяльності громадської організації «Спеціальні Олімпіади України» у процесі підготовки волонтерів-тренерів, які працюють з особами з інтелектуальними порушеннями. До участі в опитуванні були залучені тренери, педагоги, реабілітологи, управлінці, представники спортивних державних і громадських організацій, а також здобувачі освіти різних закладів. Крім того, опитування проводилося серед студентів третього курсу Національного університету фізичного виховання і спорту України в межах навчального модуля, інтегрованого до програми дисципліни «Адаптивний спорт».

Під час аналізу відповідей респондентів було встановлено високий рівень узгодженості їхніх оцінок щодо найважливіших соціально-гуманістичних чинників розроблення технології підготовки волонтерів. Така узгодженість свідчить про глибоке усвідомлення ролі соціально-гуманістичних аспектів у формуванні й реалізації інноваційних підходів до розвитку волонтерства в адаптивному спорті. Отримані результати підтвердили також ефективність застосування створеного навчально-методичного забезпечення для формування професійних та особистісних компетентностей здобувачів освіти (табл. 1).

Таблиця 1

**Найсуттєвіші соціально-гуманістичні передумови технології підготовки волонтерів
для роботи зі спортсменами з інвалідністю (n = 82)**

Передумови	Учасники курсу (n = 34)			Студенти (n = 48)			Загалом (n = 82)	
	Сума	%	Ранг	Сума	%	Ранг	%	Ранг
Тенденція до збільшення кількості людей з інвалідністю	117	68,8	IV	170	70,8	V	287	IV
Популяризація адаптивного спорту	140	82,4	I	180	75	III	320	I
Зростання знань серед населення про соціально-гуманістичне значення спорту для осіб з інвалідністю	129	75,9	II	184	76,7	I–II	313	II
Підвищений інтерес суспільства до підготовки висококваліфікованих спеціалістів для роботи з людьми з інвалідністю	128	75,3	III	184	76,7	I–II	312	III
Зацікавленість органів державної влади в підготовці волонтерів для адаптивного спорту*	100	58,8	VIII	176	73,3	IV	276	V
Недостатній рівень кваліфікації та спеціальних знань у фахівців щодо роботи з людьми з інвалідністю	106	62,4	VII	149	62,1	VIII	255	VII
Неналежний рівень методичного забезпечення з підготовки волонтерів для адаптивного спорту	111	65,3	V	150	62,5	VII	261	VI
Брак просвітницької інформації щодо специфіки тренерської діяльності в адаптивному спорті	108	63,5	VI	144	60	VI	252	VIII

Примітка: * – різниця статистично значуща на рівні $p < 0,05$.

За результатами опитування респондентами було визначено найвагоміші соціально-гуманістичні передумови, що впливають на розроблення технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю. Серед них – підвищений інтерес суспільства до підготовки висококваліфікованих фахівців для роботи із цією категорією осіб, зростання рівня обізнаності населення щодо соціально-гуманістичної ролі спорту для людей з інвалідністю, а також активна популяризація адаптивного спорту як засобу інтеграції та реабілітації.

З огляду на наслідки війни в Україні, що спричинила суттєве збільшення кількості осіб з інвалідністю, респонденти демонструють глибше розуміння значення адаптивного спорту в соціально-гуманістичному контексті. Це, зі свого боку, посилює актуальність підготовки волонтерів, здатних ефективно підтримувати спортсменів з інвалідністю та сприяти їхній інтеграції у спортивне й суспільне середовище.

Порівняльний аналіз відповідей учасників курсу та студентів показав схожість їхніх поглядів щодо необхідності розроблення й упровадження навчальних модулів із підготовки волонтерів для адаптивного спорту. Водночас виявлено статистично значущі відмінності ($p < 0,005$) у показнику, що відображає рівень зацікавленості органів державної влади в розвитку волонтерського руху. Така розбіжність може бути пояснена більшим практичним досвідом учасників курсу у співпраці з державними структурами, тоді як студенти здебільшого формують свої уявлення про цю взаємодію на основі теоретичних знань.

Для подальшого з'ясування характеру взаємозв'язків між визначеними характеристиками, що аналізувалися в межах дослідження, було проведено кореляційний аналіз (табл. 2).

Проведене дослідження дало змогу визначити ключові передумови для розроблення технології підготовки волонтерів, які пра-

Таблиця 2

Взаємозв'язок соціально-гуманістичних передумов технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю (n = 82)

Передумови	1	2	3	4	5	6	7	8
1		0,4343 p < 0,05	0,2769 p < 0,05	0,3998 p < 0,05	0,1069 p = 0,34	0,2930 p < 0,05	0,2189 p < 0,05	0,2106 p = 0,59
2	0,4343 p < 0,05		0,6767 p < 0,05	0,6635 p < 0,05	0,2909 p < 0,05	0,4387 p < 0,05	0,3638 p < 0,05	0,3780 p < 0,05
3	0,2769 p < 0,05	0,6767 p < 0,05		0,6494 p < 0,05	0,2587 p < 0,05	0,2989 p < 0,05	0,2300 p < 0,05	0,2386 p < 0,05
4	0,3998 p < 0,05	0,6635 p < 0,05	0,6494 p < 0,05		0,4905 p < 0,05	0,2711 p < 0,05	0,3449 p < 0,05	0,3613 p < 0,05
5	0,1069 p = 0,34	0,2909 p < 0,05	0,2587 p < 0,05	0,4905 p < 0,05		0,0479 p = 0,67	0,1866 p = 0,09	0,1566 p = 0,16
6	0,2930 p < 0,05	0,4387 p < 0,05	0,2989 p < 0,05	0,2711 p < 0,05	0,0479 p = 0,67		0,6215 p < 0,05	0,5230 p < 0,05
7	0,2189 p < 0,05	0,3638 p < 0,05	0,2300 p < 0,05	0,3449 p < 0,05	0,1866 p = 0,09	0,6215 p < 0,05		0,6375 p < 0,05
8	0,2106 p = 0,05	0,3780 p < 0,05	0,2386 p < 0,05	0,3613 p < 0,05	0,1566 p = 0,16	0,5230 p < 0,05	0,6375 p < 0,05	

Примітки: 1 – тенденція до збільшення кількості людей з інвалідністю;

2 – популяризація адаптивного спорту;

3 – зростання знань серед населення про соціально-гуманістичне значення спорту для осіб з інвалідністю;

4 – підвищений інтерес суспільства до підготовки висококваліфікованих спеціалістів для роботи з людьми з інвалідністю;

5 – зацікавленість органів державної влади у підготовці волонтерів для адаптивного спорту;

6 – недостатній рівень кваліфікації та спеціальних знань у фахівців щодо роботи з людьми з інвалідністю;

7 – неналежний рівень методичного забезпечення з підготовки волонтерів для адаптивного спорту;

8 – брак просвітницької інформації щодо специфіки тренерської діяльності в адаптивному спорті.

цюватимуть зі спортсменами з інвалідністю. Одним із провідних чинників є популяризація адаптивного спорту, що сприяє підвищенню рівня поінформованості населення про його соціально-гуманістичну цінність і водночас стимулює інтерес суспільства до підготовки кваліфікованих спеціалістів для роботи з особами з інвалідністю, включно з волонтерами.

Водночас виявлено низку стримувальних чинників, серед яких – недостатній рівень методичного забезпечення процесу підготовки волонтерів для адаптивного спорту та дефіцит просвітницьких матеріалів щодо специфіки тренерської і організаційної діяльності в цій сфері. Такі недоліки негативно позначаються на рівні професійної компетентності фахівців і призводять до браку спеціалістів, які володіють відповідними знаннями та навичками роботи з людьми з інвалідністю. Це, зі свого боку, підтверджує потребу у створенні цілісного навчально-методичного комплексу та впровадженні тех-

нології системної підготовки волонтерів для адаптивного спорту.

Аналіз результатів опитування дав змогу визначити найефективніші організаційні умови реалізації запропонованої технології. На думку учасників курсу, провідним чинником є налагоджена співпраця з організаціями, що залучають волонтерів до проведення спортивних змагань і заходів у сфері адаптивного спорту. Натомість студенти оцінили цю характеристику як третю за значущістю, надавши перевагу іншому аспекту – розробленому механізму оцінювання якості навчання, який вони вважають найвагомішим елементом технології.

Водночас обидві групи респондентів – учасники курсу та студенти – одноставно визначили другим за важливістю чинником наявність кваліфікованих фахівців, здатних працювати з особами з інвалідністю, що засвідчує єдність поглядів на пріоритети ефективної підготовки волонтерів (табл. 3).

Таблиця 3

Організаційні умови технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю (n = 82)

Властивості	Учасники курсу (n = 34)			Студенти (n = 48)			Загалом (n = 82)	
	Сума	%	Ранг	Сума	%	Ранг	Сума	Ранг
Належний стан матеріально-технічного забезпечення	116	68,2	V	183	76,3	V	299	V
Наявність кваліфікованих фахівців для роботи з особами з інвалідністю	126	74,1	II	195	81,3	II	321	II
Затверджена нормативно-правова документація	125	73,5	III	187	77,9	IV	312	III
Розроблений механізм оцінки якості навчання (контроль за вивченням)*	117	68,8	IV	196	81,7	I	313	IV
Співпраця з організаціями, що залучають волонтерів до змагань і заходів з адаптивного спорту	132	77,6	I	191	79,6	III	323	I

Примітка: * – різниця статистично значуща на рівні $p < 0,05$.

Метод ранжування дав змогу визначити найсуттєвіші організаційні умови, що забезпечують ефективне залучення студентів до волонтерської діяльності в адаптивному спорті. Одним із провідних чинників виступає співпраця з організаціями, які залучають волонтерів до проведення спортивних змагань, навчально-тренувальних заходів і соціальних ініціатив у сфері спорту для осіб з інвалідністю. Така взаємодія з державними структурами, громадськими об'єднаннями, спортивними федераціями та реабілітаційними центрами сприяє поширенню волонтерського руху, розширює соціальні можливості молоді та формує в неї відчуття громадянської відповідальності.

Важливою передумовою ефективності підготовки волонтерів є також наявність кваліфікованих фахівців, які володіють знаннями та практичним досвідом у галузях адаптивного спорту, психології та соціальної роботи. Саме ці фахівці забезпечують передачу спеціалізованих знань і сприяють формуванню у студентів необхідних умінь для професійної й етичної взаємодії з людьми з інвалідністю.

Не менш вагомим чинником виступає наявність нормативно-правової бази, що регламентує діяльність волонтерів у сфері адаптивного спорту. Вона визначає права й обов'язки учасників процесу, гарантує їхній правовий захист і забезпечує створення без-

печних, етичних та організаційно впорядкованих умов для роботи.

Реалізація сукупності зазначених умов не лише дає змогу підвищити ефективність соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, але й формує в студентській молоді гуманістичний світогляд, емпатію та високу соціальну відповідальність.

Для поглибленого аналізу взаємозв'язків між визначеними організаційними умовами здійснено кореляційний аналіз (табл. 4).

Проведений кореляційний аналіз дав змогу визначити найбільш виражені взаємозв'язки між окремими організаційними умовами реалізації технології підготовки волонтерів. Найтісніша кореляція спостерігається між наявністю розробленої та затвердженої нормативно-правової документації і функціонуванням механізму оцінювання якості навчання волонтерів для адаптивного спорту. Це свідчить про те, що нормативно врегульоване середовище сприяє підвищенню системності, прозорості й об'єктивності процесу підготовки майбутніх волонтерів.

Високий рівень взаємозв'язку також виявлено між станом матеріально-технічного забезпечення та розвитком інфраструктури для занять фізичною культурою і спортом осіб з інвалідністю. Покращення цих складових створює передумови для розширення кількості робочих місць для

Таблиця 4

**Взаємозв'язок організаційних умов розробки технології підготовки волонтерів
для роботи зі спортсменами з інвалідністю (n = 82)**

Характеристика	1	2	3	4	5
1		0,6619 p < 0,05	0,6377 p < 0,05	0,5243 p < 0,05	0,4868 p < 0,05
2	0,6619 p < 0,05		0,6338 p < 0,05	0,5782 p < 0,05	0,5835 p < 0,05
3	0,6377 p < 0,05	0,6338 p < 0,05		0,7106 p < 0,05	0,6526 p < 0,05
4	0,5243 p < 0,05	0,5782 p < 0,05	0,7106 p < 0,05		0,6608 p < 0,05
5	0,4868 p < 0,05	0,5835 p < 0,05	0,6526 p < 0,05	0,6608 p < 0,05	

Примітки: 1 – належний стан матеріально-технічного забезпечення;

2 – наявність кваліфікованих фахівців для роботи з особами з інвалідністю;

3 – затверджена нормативно-правова документація;

4 – розроблений механізм оцінки якості навчання (контроль за вивченням);

5 – співпраця з організаціями, що залучають волонтерів до змагань і заходів з адаптивного спорту.

фахівців у сфері адаптивного спорту, що, зі свого боку, стимулює зростання чисельності волонтерів, залучених до діяльності відповідних організацій.

Аналіз результатів дав змогу виокремити також коло методичних умов, необхідних для ефективного впровадження технології підготовки волонтерів. Учасники дослідження насамперед наголошували на потребі створення якісного навчально-методичного забезпечення, яке б охоплювало розробку програм, посібників, методичних рекомендацій та цифрових ресурсів для підготовки волонтерів, що працюють у сфері адаптивного спорту.

Суттєвого значення набуває і підвищення фахової компетентності спеціалістів, які безпосередньо здійснюють навчання волонтерів або працюють з особами з інвалідністю. Це передбачає організацію цільових тренінгів, семінарів, курсів підвищення кваліфікації, спрямованих на поглиблення професійних знань, розвиток комунікативних навичок і вдосконалення методики роботи з різними категоріями спортсменів.

Застосування такого комплексного підходу до навчання як волонтерів, так і фахівців дає можливість підвищити ефективність реалізації технології підготовки кадрів для адаптивного спорту, забезпечуючи її сталість і практичну результативність (табл. 5).

Важливим аспектом методичного забезпечення є врахування потреб різних категорій слухачів під час розроблення змісту навчальних курсів. Інформаційне наповнення має бути структурованим таким чином, щоб бути водночас корисним і доступним як для початківців, які лише розпочинають волонтерську діяльність, так і для досвідчених тренерів-волонтерів, які прагнуть підвищити рівень своєї професійної компетентності. Такий індивідуалізований і комплексний підхід сприяє більш ефективній підготовці фахівців, підвищує якість освітнього процесу та підтримує розвиток інклюзивного спортивного середовища.

Для визначення характеру взаємозв'язків між окремими методичними умовами технології підготовки волонтерів було проведено кореляційний аналіз (табл. 6).

Результати опитування засвідчили, що підвищення професійної компетентності та кваліфікації фахівців можливе лише за умови комплексного впровадження всіх визначених методичних складових. До них належать: створення повноцінного навчально-методичного забезпечення для підготовки волонтерів в адаптивному спорті; розроблення програмного супроводу для тренерів і викладачів (лекторів); урахування потреб різних категорій спеціалістів під час формування змісту навчальних модулів; а також підвищення

Таблиця 5

**Методичні умови впровадження технології підготовки волонтерів для роботи
зі спортсменами з інвалідністю (n = 82)**

Характеристика	Учасники курсу (n = 34)			Студенти (n = 48)			Загалом (n = 82)	
	Сума	%	Ранг	Сума	%	Ранг	Сума	Ранг
Створення програмного супроводу навчання волонтерів	132	77,6	V-VI	180	75	VI	312	VI
Розробка навчально-методичного забезпечення з підготовки волонтерів для адаптивного спорту	139	81,8	I	191	79,6	III	330	I
Підвищення фахової компетентності та кваліфікації фахівців	136	80	II-III	193	80,4	II	329	II
Методичний супровід фахівців (лекторів)	136	80	II-III	185	77,1	V	321	V
Урахування потреб різних категорій щодо наповнення курсу (інформація корисна молодим і досвідченим тренерам-волонтерам)	132	77,6	V-VI	196	81,7	I	328	III
Підвищення педагогічної грамотності населення щодо питань необхідності навчання та залучення волонтерів до тренерської роботи в адаптивному спорті	135	79,4	IV	187	77,9	IV	322	IV

Таблиця 6

**Взаємозв'язок методичних умов технології підготовки волонтерів для роботи
зі спортсменами з інвалідністю (n = 82)**

Характеристика	1	2	3	4	5	6
1		0,7433 p < 0,05	0,7290 p < 0,05	0,6152 p < 0,05	0,6811 p < 0,05	0,6334 p < 0,05
2	0,7433 p < 0,05		0,6995 p < 0,05	0,6217 p < 0,05	0,6525 p < 0,05	0,5770 p < 0,05
3	0,7290 p < 0,05	0,6995 p < 0,05		0,7347 p < 0,05	0,7166 p < 0,05	0,7211 p < 0,05
4	0,6152 p < 0,05	0,6217 p < 0,05	0,7347 p < 0,05		0,6961 p < 0,05	0,5993 p < 0,05
5	0,6811 p < 0,05	0,6525 p < 0,05	0,7166 p < 0,05	0,6961 p < 0,05		0,6550 p < 0,05
6	0,6334 p < 0,05	0,5770 p < 0,05	0,7211 p < 0,05	0,5993 p < 0,05	0,6550 p < 0,05	

Примітки: 1 – створення програмного супроводу навчання волонтерів;

2 – розробка навчально-методичного забезпечення з підготовки волонтерів для адаптивного спорту;

3 – підвищення фахової компетентності та кваліфікації фахівців;

4 – методичний супровід фахівців (лекторів);

5 – урахування потреб різних категорій щодо наповнення курсу (інформація корисна молодим і досвідченим тренерам);

6 – підвищення педагогічної грамотності населення щодо питань необхідності навчання і залучення волонтерів до тренерської роботи в адаптивному спорті.

педагогічної грамотності населення щодо важливості навчання й залучення волонтерів до тренерської діяльності у сфері адаптивного спорту.

Взаємодія зазначених умов формує цілісну методичну систему, спрямовану на підготовку

більшої кількості кваліфікованих кадрів для адаптивного спорту, здатних забезпечити високий рівень професійної та соціально-гуманістичної підтримки осіб з інвалідністю.

Опитування підтвердило доцільність включення до структури навчально-методич-

ного забезпечення тематичних блоків, спрямованих на формування гуманістично орієнтованого світогляду та розвитку цінностей інклюзії. Такий змістовий акцент сприятиме не лише популяризації волонтерської діяльності у спорті, але й підвищенню її суспільної значущості як чинника соціальної інтеграції та громадянської відповідальності (рис. 2).

Респонденти також запропонували розширити зміст підготовки волонтерів у сфері адаптивного спорту шляхом включення практично орієнтованих тем. Зокрема, йдеться про опанування знань і навичок із надання невідкладної домедичної допомоги особам з інвалідністю під час тренувань, змагань чи під час пересування; особливості встановлення комунікації та взаємодії з людьми з інвалідністю залежно від характеру та ступеня ураження; а також про опрацювання стратегій подолання проблемної поведінки під час занять.

Окрему увагу респонденти рекомендували приділити практичним прикладам і кейсам – реальним історіям українських спортсме-

нів, тренерів та волонтерів, які демонструють вплив фізичної культури і спорту на якість життя людей з інвалідністю. Додатково запропоновано включити до змісту навчання питання, пов'язані з ефективною комунікацією з батьками спортсменів: як налагоджувати діалог, уникати етичних помилок і коректно обговорювати делікатні теми.

Результати дослідження підтвердили, що розроблена програма факультативного курсу «Пізнай світ волонтерства в адаптивному спорті» охоплює всі необхідні змістові модулі, теми та завдання, важливі для якісної підготовки волонтерів. У межах створеної технології також визначено основні етапи її реалізації, сформульовано цілі, завдання, очікувані результати, форми впровадження та критерії ефективності.

Встановлено, що вагомими перевагами запропонованої технології є її універсальність і можливість широкого практичного застосування як у системі формальної освіти, так і в межах неформальної. Зокрема, технологію може бути реалізовано у вигляді окре-

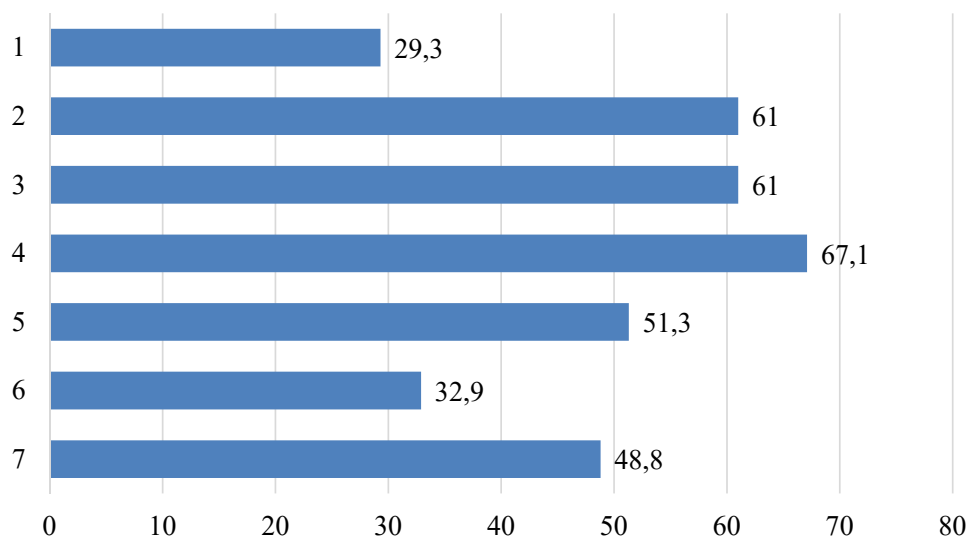

Рис. 2. Важливі теми для вдосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки волонтерів для адаптивного спорту (n = 82):

1 – історія розвитку волонтерства в адаптивному спорті; 2 – загальні особливості волонтерської діяльності в адаптивному спорті; 3 – соціально-гуманістичне значення волонтерської діяльності в адаптивному спорті; 4 – особливості волонтерської діяльності в різних напрямках спорту; 5 – функціональні обов'язки волонтерів в адаптивному спорті; 6 – тенденції волонтерської діяльності у спорті; 7 – етика спілкування зі спортсменами з інвалідністю

мої навчальної дисципліни в закладах вищої освіти або інтегровано як модуль до чинних навчальних курсів, факультативів чи сертифікатних програм. Крім того, вона може ефективно використовуватись у діяльності фізкультурно-спортивних організацій, у тому числі в закладах адаптивного спорту, через систему короткотермінових навчальних форматів – семінарів, тренінгів, вебінарів і курсів підвищення кваліфікації.

До основних критеріїв ефективності запропонованої технології належать: зростання кількості фахівців, підготовлених до роботи зі спортсменами з інвалідністю; розширення можливостей для практичної взаємодії студентів зі спортсменами; збільшення числа волонтерів, які долучаються до діяльності на постійній основі; наявність структурованого методичного забезпечення; а також гуманізацію освітнього процесу шляхом упровадження інноваційних форм, методів і засобів навчання, що враховують морально-етичну складову.

Отже, доведено, що запропонована технологія підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю є дієвим інструментом поширення та популяризації волонтерської діяльності в адаптивному спорті. Її застосування має позитивний соціально-гуманістичний ефект і може бути використано як ефективну модель для освітніх закладів, спортивних федерацій і громадських організацій, зацікавлених у розвитку інклюзивного спортивного середовища.

Дискусія. Отримані результати підтверджують високу актуальність розвитку волонтерської діяльності у спортивній сфері, особливо в напрямі адаптивного спорту. Виявлено, що, незважаючи на наявність достатньо розвиненої методичної бази підготовки волонтерів у загальному контексті спорту, питання організації, змісту та специфіки волонтерства в адаптивному спорті залишаються недостатньо дослідженими й потребують подальшого наукового обґрунтування. Це співзвучно з висновками Петренко І. [19] та Бойко І. [2], які підкреслювали соціально-гуманістичне значення волонтерської діяль-

ності, однак не розкривали її специфіку в адаптивному спорті.

Порівняно з попередніми науковими напрацюваннями в нашому дослідженні уточнено підходи до мотивації, рекрутингу, навчання та супроводу волонтерів, що узгоджується з результатами Сидоренко Ж., Яковлівої О., Поліщук К. [20], Мазур Н., Целюх Я. [15] та Grant S. [29], але водночас розширює їх у контексті адаптивного спорту. Наукова новизна отриманих результатів полягає у систематизації ключових чинників, що визначають ефективність підготовки волонтерів у сфері адаптивного спорту, а також у теоретичному обґрунтуванні необхідності створення комплексного навчально-методичного забезпечення цього процесу. Такий підхід дає змогу забезпечити цілісність підготовки, узгодженість освітніх, організаційних і соціально-гуманістичних компонентів, що формують професійну готовність волонтерів до роботи з особами з інвалідністю.

Водночас дискусійним залишається питання доцільності створення єдиної координаційної структури або інтегрованої платформи, здатної об'єднати зусилля освітніх закладів, спортивних організацій і громадських об'єднань для системної підготовки волонтерів до діяльності в адаптивному спорті. Як показують дослідження Когут І. [10], Blackman D., Benson A. [23], Cuskelly G. [24], ефективність волонтерського руху значно зростає за наявності системної підтримки та чіткої організаційної структури.

Отримані результати переконливо свідчать, що волонтерська діяльність у сфері адаптивного спорту виконує не лише функціональну, але й глибоку соціально-гуманістичну роль. Вона виступає потужним інструментом соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, сприяє формуванню емпатії, толерантності та почуття соціальної відповідальності серед волонтерів, створюючи підґрунтя для розвитку інклюзивного суспільства. Ці висновки узгоджуються з позицією Blackman D. і Benson A. [23], які розглядають волонтерство як інструмент формування інклюзивного суспільства.

Висновки

Дослідження підтвердило актуальність проблеми підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю, зумовлену зростанням потреби у волонтерській підтримці в адаптивному спорті та недостатньою розробленістю методичних і технологічних засад цієї діяльності.

На основі отриманих результатів розроблено технологію підготовки волонтерів до роботи зі спортсменами з інвалідністю, що відповідає сучасним тенденціям розвитку волонтерської діяльності у спорті. Технологія передбачає визначення її передумов, мети, завдань та очікуваних результатів і реалізується у три послідовні етапи – підготовчий, реалізаційний і контрольний. У процесі розроблення визначено комплекс організаційних і методичних умов, необхідних для ефективного впровадження технології. Запропоновано різні форми її реалізації: у системі формальної освіти – як самостійну навчальну дисципліну, як модуль у межах уже існуючих курсів або як факультативну чи сертифікатну програму; у сфері неформальної освіти – через короткотермінові навчальні формати, як-от тренінги, курси, семінари, вебінари тощо. Додатково розроблено критерії оцінювання ефективності впровадження технології, що забезпечують можливість системного моніторингу її результативності, а також визначено показники соціально-гуманістичного ефекту. Такий підхід формує цілісну та гнучку модель популяризації волонтерської діяльності в адаптивному спорті, сприяє її інтеграції у систему освіти та зміцненню соціально-гуманістичних цінностей у суспільстві.

Інформація про конфлікт інтересів. Відсутній конфлікт інтересів.

Література

1. Антонюк Н.П. Психологічні детермінанти волонтерської діяльності особистості. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. 2023. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-353-1-10>.
2. Бойко І., Радченко Л. Добровольча діяльність в олімпійському спорті. *Наука в олім-*

пийском спорті. 2018. № 4. С.32–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NOS_2018_4_4.

3. Бондар А.С., Петренко І.В., Томенко О.А. Сучасні тенденції управління фізичною культурою і спортом в Україні. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2021. С. 57–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sns_v_2021_6_11.

4. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами. Київ, 2021. 164 с.

5. Борисова О., Когут І., Маринич В. Особливості підготовки майбутніх фахівців сфери фізичної культури та спорту для роботи з особами з інвалідністю. *Фізична культура і спорт: досвід та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* Чернівці : Чернівецький нац. ун-т; 2017. С. 122–124.

6. Боряк О.В. Інклюзивне волонтерство в Україні: реалії та перспективи. *Inclusion and diversity*. 2023. С. 14–17. <https://doi.org/10.32782/inclusion/2023.spec.3>.

7. Буряк-Габрись І. Формування усвідомленої мотивації здобувачів освіти закладів ПТНЗ до волонтерської діяльності в умовах військового стану. *Молодий вчений*. 2024. № 4 (128). С. 82–87. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-18>.

8. Журавель Т., Лях Т., Пуха К., Янко-вель В. Менеджмент волонтерських програм : посібник для підготовки менеджерів волонтерських програм / ред. Т. Сила, Т. Лях. Київ : ФОП Буря О. Д., 2020. 174 с.

9. Інклюзивна освіта. *Інститут спеціальної педагогіки НАПН України*. URL: https://ispukr.org.ua/?page_id=331#YMuxUUUzbIU (дата звернення: 22.12.2024).

10. Когут І., Степанюк О. Організаційно-методичні особливості реалізації спортивної волонтерської діяльності в освітніх закладах України та світу. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 2. С. 71–75. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.71-75>.

11. Когут І., Степанюк О. Реалізація волонтерської діяльності в різних напрямках спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 4. С. 78–84. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.4.78-84>.

12. Когут І., Степанюк О. Соціально-гуманістична спрямованість волонтерської діяльності в адаптивному спорті. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2021. № 1. С. 82–87. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2021.1.82-87>.

13. Крамаренко Т.Г. Методи математичної статистики в наукових дослідженнях. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. Режим доступу: <https://doi.org/10.31812/0564/1501>.
14. Левків В., Макуц Т. Характеристика спортивного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності. *Спортивна наука України*. 2013. № 5. С. 33–37.
15. Мазур Н., Целюх Я. Тенденції та мотиви розвитку волонтерства в Україні. *Вісник Національного університету водного господарства та інженерії природокористування*. 2020. Т. 4, № 92. С. 177–185. <https://doi.org/10.31713/ve4202017>.
16. Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад [Електронний ресурс]. URL: <https://www.specialolympics.org/> (дата звернення: 12.08.2025).
17. Офіційний вебпортал Міністерства молоді і спорту України [Електронний ресурс]. URL: <https://mms.gov.ua/news/vidbuvsia-vseukrainskyi-treninh-z-metoiu-pidhotovky-predstavnykiv-orhanizatsii-shcho-zaluchaiut-dosvoiei-diialnosti-volonteriv> (дата звернення: 17.08.2025).
18. Офіційний вебпортал Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/> (дата звернення: 15.08.2025).
19. Петренко І. Організаційно-методичні основи удосконалення підготовки спортивних волонтерів в системі проведення змагань : дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01. Харків, 2018. 271 с.
20. Сидоренко Ж., Яковліва О., Поліщук К. Мотивація волонтерської діяльності студентської молоді під час війни. *Наукові перспективи*. 2023. № 3 (33). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3\(33\)-415-427](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3(33)-415-427).
21. Степанюк О., Когут І. Сутність волонтерської діяльності в адаптивному спорті. *Sport science spectrum*. 2024. № 2. С. 110–120. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-2-15>.
22. Степанюк О., Когут І. Сучасні тенденції розвитку спортивного волонтерства. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 3. С. 102–107. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.3.102-107>.
23. Blackman D.A., Benson A.M. The role of the psychological contract in managing research volunteer tourism. *Journal of travel & tourism marketing*. 2010. Vol. 27, №. 3. P. 221–235. <https://doi.org/10.1080/10548401003744669>.
24. Cuskelly G. Working with volunteers in sport. *Routledge*. 2006. <https://doi.org/10.4324/9780203966822>.
25. Galindo-Kuhn R., Guzley R.M. The volunteer satisfaction index. *Journal of Social Service Research*. 2008. Vol. 28, no. 1. P. 45–68. https://doi.org/10.1300/j079v28n01_03.
26. Gellweiler S., Fletcher T., Wise N. Exploring experiences and emotions sport event volunteers associate with “role exit”. *International review for the sociology of sport*. 2017. Vol. 54, № 4. P. 495–511. <https://doi.org/10.1177/1012690217732533>.
27. Hay B.W. Volunteering in Sport: Exploring Personal and Social Development among College Students. *Journal of Sport and Social Issues*. 2016. 282 p.
28. Hayton J., Blundell M. Exploring the relationship between social class and sport event volunteering. *Sport Management Review*. 2020. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2020.06.002>.
29. Steinbach D., Guett M., Freytag G. Training 4 volunteers: mapping strategies and good practices of human resource development for volunteers in sport organizations in Europe. Leadership Academy of the German Olympic Sports Confederation, 2012. 69 p.
30. Grant S.D. Volunteering in Sport: Enhancing Cultural Competence and Social Inclusion in College Students. *Journal of Sport and Society*. 2019. P. 254–283.
31. Training for club and association volunteers [Електронний ресурс]. URL: <https://sportscommunity.com.au/our-services/training-for-volunteers/> (дата звернення: 27.09.2025).

References

1. Antoniuk, N.P. (2023). Psykholohichni determinanty volonteriskoi diialnosti osobystosti [Psychological determinants of individual volunteer activity]. *Psykhologhiia svidomosti: teoriia i praktyka naukovykh doslidzhen – Psychology of Consciousness: Theory and Practice of Scientific Research*. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-353-1-10> [in Ukrainian].
2. Boiko, I., & Radchenko, L. (2018). Dobrovolcha diialnist v olimpiiskomu sporti [Volunteer activity in Olympic sport]. *Nauka v olimpijskom sporte – Science in Olympic Sport*, 4, 32–38. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/NOS_2018_4_4 [in Ukrainian].
3. Bondar, A.S., Petrenko, I.V., & Tomenko, O.A. (2021). Suchasni tendentsii upravlinnia fizychnoiu kulturoiu i sportom v Ukraini

[Modern trends in management of physical culture and sport in Ukraine]. *Slobozhanskyi nauko-vo-sportyvnyi visnyk – Slobozhanskyi Scientific and Sports Bulletin*, 57–63. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/sns_v_2021_6_11 [in Ukrainian].

4. Bondarenko, A., & Vdovtsov, Yu. (2021). Posibnyk po roboti z volonteramy [Handbook on working with volunteers]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Borysova, O., Kohut, I., & Marynych, V. (2017). Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv sfery fizychnoi kultury ta sportu dlia roboty z osobamy z invalidnistiu [Features of training future specialists in physical culture and sport to work with persons with disabilities]. In *Fizychna kultura i sport: dosvid ta perspektyvy – Physical Culture and Sport: Experience and Prospects* (pp. 122–124). Chernivtsi National University [in Ukrainian].

6. Boriak, O.V. (2023). Inkluzyvne volonterstvo v Ukraini: realii ta perspektyvy [Inclusive volunteering in Ukraine: Realities and prospects]. *Inclusion and Diversity*, 14–17. <https://doi.org/10.32782/inclusion/2023.spec.3> [in Ukrainian].

7. Buriak-Habrys, I. (2024). Formuvannia usvidomlenoi motyvatsii zdobuvachiv osvity zakladiv PTNZ do volonterskoi diialnosti v umovakh viiskovoho stanu [Formation of conscious motivation of vocational education students for volunteer activity under martial law]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, 4 (128), 82–87. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-4-128-18> [in Ukrainian].

8. Zhuravel, T., Liakh, T., Pukha, K., & Yanikovets, V. (2020). Menedzhment volonterskykh prohram: posibnyk dlia pidhotovky menedzheriv volonterskykh prohram [Management of volunteer programs: A handbook]. Kyiv: FOP Buria O.D. [in Ukrainian].

9. Institute of Special Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (2024). Inkluzyvna osvita [Inclusive education]. Retrieved from https://ispukr.org.ua/?page_id=331 [in Ukrainian].

10. Kohut, I., & Stepaniuk, O. (2022). Orhanizatsiino-metodychni osoblyvosti realizatsii sportyvnoi volonterskoi diialnosti v osvitnikh zakladakh Ukrainy ta svitu [Organizational and methodological features of sports volunteering in educational institutions]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and Methods of Physical Education and Sport*, 2, 71–75. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.71-75> [in Ukrainian].

11. Kohut, I., & Stepaniuk, O. (2022). Realizatsiia volonterskoi diialnosti v riznykh napriamakh sportu [Implementation of volunteer activity in various sports]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and Methods of Physical Education and Sport*, 4, 78–84. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.4.78-84> [in Ukrainian].

12. Kohut, I., & Stepaniuk, O. (2021). Sotsialno-humanistychna spriamovanist volonterskoi diialnosti v adaptivnomu sporti [Socio-humanistic orientation of volunteer activity in adaptive sport]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and Methods of Physical Education and Sport*, 1, 82–87. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2021.1.82-87> [in Ukrainian].

13. Kramarenko, T.H. (2017). Metody matematychnoi statystyky v naukovykh doslidzhenniakh [Methods of mathematical statistics in scientific research]. Kyiv: National Pedagogical Dragomanov University. <https://doi.org/10.31812/0564/1501> [in Ukrainian].

14. Levkiv, V., & Makuts, T. (2013). Kharakterystyka sportyvnoho volonterstva yak riznovydu volonterskoi diialnosti [Characteristics of sports volunteering as a type of volunteer activity]. *Sportyvna nauka Ukrainy – Sports Science of Ukraine*, 5, 33–37 [in Ukrainian].

15. Mazur, N., & Tseliukh, Ya. (2020). Tendentsii ta motyvy rozvytku volonterstva v Ukraini [Trends and motives of volunteer development in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta inzhenerii pryrodokorystuvannia – Bulletin of the National University of Water and Environmental Engineering*, 4 (92), 177–185. <https://doi.org/10.31713/ve4202017> [in Ukrainian].

16. Special Olympics International (2025). Special Olympics. Retrieved from <https://www.specialolympics.org/> [in English].

17. Ministry of Youth and Sports of Ukraine (2025). Official website. Retrieved from <https://mms.gov.ua/news/vidbuvsia-vseukrainskyi-treninh-z-metoiu-pidhotovky-predstavnykiv-orhanyzatsii-shcho-zaluchaiut-do-svoiei-diialnosti-volonteriv> [in Ukrainian].

18. Ministry of Education and Science of Ukraine (2025). Official website. Retrieved from <https://mon.gov.ua/> [in Ukrainian].

19. Petrenko, I. (2018). Orhanizatsiino-metodychni osnovy udoskonalennia pidhotovky sportyvnykh volonteriv v systemi provedennia zmahhan [Organizational and methodological foundations of improving training of sports volunteers]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

20. Sydorenko, Zh., Yakovlieva, O., & Polishchuk, K. (2023). Motyvatsiia volonteriskoi diialnosti studentskoi molodi pid chas viiny [Motivation of student volunteer activity during war]. *Naukovi perspektyvy – Scientific Perspectives*, 3 (33). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3\(33\)-415-427](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3(33)-415-427) [in Ukrainian].
21. Stepaniuk, O., & Kohut, I. (2024). Sutnist volonteriskoi diialnosti v adaptivnomu sporti [Essence of volunteer activity in adaptive sport]. *Sport Science Spectrum*, 2, 110–120. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-2-15> [in Ukrainian].
22. Stepaniuk, O., & Kohut, I. (2022). Suchasni tendentsii rozvytku sportyvnoho volonterstva [Modern trends in sports volunteering]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu – Theory and Methods of Physical Education and Sport*, 3, 102–107. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.3.102-107> [in Ukrainian].
23. Blackman, D.A., & Benson, A.M. (2010). The role of the psychological contract in managing research volunteer tourism. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27 (3), 221–235. <https://doi.org/10.1080/10548401003744669>.
24. Cuskelly, G. (2006). Working with volunteers in sport. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203966822>.
25. Galindo-Kuhn, R., & Guzley, R. M. (2008). The volunteer satisfaction index. *Journal of Social Service Research*, 28 (1), 45–68. https://doi.org/10.1300/j079v28n01_03.
26. Gellweiler, S., Fletcher, T., & Wise, N. (2017). Exploring experiences and emotions sport event volunteers associate with “role exit”. *International Review for the Sociology of Sport*, 54 (4), 495–511. <https://doi.org/10.1177/1012690217732533>
27. Hay, B.W. (2016). Volunteering in sport: Exploring personal and social development among college students. *Journal of Sport and Social Issues*.
28. Hayton, J., & Blundell, M. (2020). Exploring the relationship between social class and sport event volunteering. *Sport Management Review*. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2020.06.002>.
29. Steinbach, D., Guett, M., & Freytag, G. (2012). Training 4 volunteers: Mapping strategies and good practices of human resource development for volunteers in sport organizations in Europe. German Olympic Sports Confederation [in English].
30. Grant, S.D. (2019). Volunteering in sport: Enhancing cultural competence and social inclusion in college students. *Journal of Sport and Society*, 254–283.
31. Sports Community (2025). Training for club and association volunteers. Retrieved from <https://sportscommunity.com.au/our-services/training-for-volunteers/> [in English].
- Прийнято до публікації: 10.11.2025
Опубліковано: 31.12.2025
Accepted for publication on: 10.11.2025
Published on: 31.12.2025